

Pirint Andrea

Korrajz, emberi sorsok, művészeti élet

A Miskolci Galéria fél évszázada

A Miskolci Galéria több mint ötven éve formálja-bátorítja térségünk képzőművészeti életét. A kerek évfordulók minden esetben visszatekintésre, számvetésre, egyúttal jövőt érintő kérdések megválaszolására ösztönöznek. A jubileumot időben meghaladva, de az ünnepi alkalomhoz méltó köntösben és igényességgel, az öt évtizedes múlt bemutatásának tartalmi teljességével jelent meg a Miskolci Galériáról szóló hiánypótló monográfia.

Az utóbb használt jelzőhöz rögtön magyarázatot is fűzünk. Miféle hiányokat pótol a Dobrik István által szerkesztett kötet? Egyetlen kézikönyvben teszi megismerhetővé és elérhetővé az intézmény működésével kapcsolatos teljes információhalmazt, amely az ismeretterjesztés szintjén túl a szakmai munka számára is segítségül szolgál majd. Részletes áttekintést nyújt a galéria történetéről (előzményeiről, alapításáról, időközben bekövetkezett szervezeti átalakulásairól), széles körű tevékenységéről. Újraközli az intézményhez egykoron és jelenleg tartozó épületek, fliák Dobrossy István-féle leírását. A munkatársak teljes névsora után az eddigi igazgatókat helyezi reflektorfénybe, s a velük készített interjúk során négy életpályát ismerünk meg.

A kötet második, terjedelmesebb részét rendkívül gazdag adatbázis tölti meg. Ez a tartalmi egység avatja a monográfiát rendszeresen és haszonnal forgatható valóságos kézikönyvvé. Az áttekinthetően szerkesztett bibliográfia keretében a teljesség igényével sorolják fel az 1967–2009 közötti időszak galériabeli kiállításait, valamint rendezvényeinek nagy részét. A kronológiát követve szemezgethetünk az eseményekhez kapcsolódó – Bede Katalin és Józsay Zsoltné minuciózus munkáját dicsérő – válogatott bibliográfiából, amely alapot kínál az esetleges további, behatóbb ismeretszerzéshez. A kötetből természetesen a Miskolci Galéria kiadványainak válogatott bibliográfiája sem maradhatott ki. A fényképekkel gazdagon illusztrált monográfiában praktikus mutatók segítik az eligazodást.

A Miskolci Galéria, amely már oly sok önálló kötetet (művészmonográfiát, kiállítási katalógust, tematikus szakkönyvet) jelentetett meg, most kivételesen önmagáról ír. A nemes egyszerűséggel csak bevezetőnek nevezett első tanulmány Dobrik István, a Miskolci Galéria korábbi direktorának tollából született. Közismert a szerző széles látóköre, az egyes jelenségek között szerves kölcsönhatást, bonyolult ok-okozati összefüggéseket felismerő és feltételező világnézete, amely most tanulmányának bevezető mondatait is áthatja. Természetes, hogy magát a galériát sem mint elszigetelt képződményt, sőt még csak nem is mint a kötet abszolút főszereplőjét szemléli. Szokásához híven most is egy magasabb nézőpontot jelöl ki, s a művészeti intézmény tevékenységét az elmúlt bő fél évszázad társadalmi, politikai és kulturális jelenségeinek konglomerátumában helyezi el. Olyan felütést ad ezzel, amellyel a teljes kötet szemléletmódját megelőlegezi, s amellyel az olvasó

figyelmét Miskolc elmúlt ötven évének értékkeremtő és értékmegőrző erőfeszítéseire, a város komplex képzőművészeti életére irányítja. Mint írja, a galériáról szóló kötet „ehhez nyújthat szerény adalékot”.

A bevezető tanulmány az intézmény 1967-tel kezdődő biográfiáját tárja elénk, megemlíti mindazon előzményeket és párhuzamokat, amelyek alapítását, önállósodását, gyarapodását és tevékenységi körének gazdagodását lehetővé tették. A fegyelmezett, következetesen adatolt és gazdag jegyzetapparátussal megtámogatott írás a közösség életébe beágyazva, annak koordinátái között vizsgálja témáját, s miközben mindvégig megőrzi koncentráltságát, kitekintései révén a 20. század második felének helyi képzőművészeti életéről is átfogó képet nyújt. A galéria történetét végső soron hús-vér emberek (művészek, művészettörténészek, adományozók) és társintézmények együttműködésének rendszerében ismerjük meg.

A tárgyilagosság ellenére is emberközpontú szemlélet a Miskolci Galéria egykori és jelenlegi épületegységeit – topografikusan és főként műemlékileg – bemutató leírások után, a galéria egymást követő igazgatóival készített interjúkban csúcsonyul ki. A beszélgetésekre a galériában eltöltött évek okán kerül sor, de korántsem ezekre a periódusokra helyezve a hangsúlyt. Négy egyéniség portréja, négy életpálya bontakozik ki az olvasó szeme előtt, átszöve a privát ember történelmi múltat idéző élményeivel, hatalom befolyásolta sorsfordulóival, magánéleti örömeivel, barátságok emlékeivel és önvallomásokkal. A Miskolci Galéria fennállásának fél évszázada, az intézmény működésének keretet adó, lüktető és változó, sokarcú korszak négy ember pályafutásán keresztül elevenedik meg. A vezetői posztot elsőként a régész Czeglédy Ilona töltötte be, aki a Diósgyőri Vármúzeum mellé mint csatolmányt kapta meg a galériát. A vele folytatott beszélgetést olvasva egy – a nehézségek ellenére is – dicsőséges időszak körvonalazódik: csodálatos pesti egyetemi évekkel, pezsgő miskolci szellemi élettel. A diósgyőri vár falai közé ekkortól, a kései '60-as évektől tér vissza az élet, s a romok között tenni, dolgozni akaró fiatalok alakjai elevenednek meg. Az interjú egyik hangsúlyos, s egyben kiemelten dokumentumigényű szakasza a sajtószentpéteri pap-festőre, Demeter Istvánra történő személyes hangvételű visszaemlékezés.

Dusza Éva igazgatósága idején vált a galéria önálló intézménnyé, s a függetlenedéssel együtt a professzionális kiállítás-szervezés előtt is lehetőség nyílt. A galéria második igazgatója 1974-től közel 20 évig állt az intézmény élén, amely gyűjteményileg és szervezetiileg is folyamatosan gyarapodott. Bősséggel van hát mire – helybéli és vendégművészekkel (többek között Schaár Erzsébettel) kapcsolatos epizódokra – emlékeznie.

Dobrik István 1993-tól 2008-ig vezette az intézményt. Ez idő alatt került sor a gyökeres változtatásokra, a mai központi épület felújítására és kibővítésére. Ekkor nyerte el a galéria a múzeumi rangot, s vált szellemi műhellyé. Az interjú során természetesen mindezekről szó esik, de a reformert ez alkalommal elsősorban magánemberként ismerhetjük meg, pályájának alakulását követhetjük nyomon. Az interjúkat készítő Filip Gabriella nem elégszik meg sablonos kérdések felvetésével, s ennek köszönhetően valóban izgalmas, korfestő vallomásokat olvashatunk. A beszélgetések fonalát kézben tartva olykor talán provokálja is riportalanysait. Visszatérően tereli a szót a mindenkori hatalom kulturális befolyásának kérdésére. Az egykori szocreál kényszerítő hatásának nyomaira éppúgy rákérdez, mint párttagságra, kulturális diplomáciára, a kiállítási tervek szakmai szempontjainak kizárólagosságára.

A negyedik, egyben utolsó interjúban a riporter magához hasonlóan „rendszer-érzékeny” beszélgetőtársra talál. Bán András, a Miskolci Galéria jelenlegi igazgatója őszintén ki-mondja gondolatait felemás rendszerváltásról, az értelmiségi szakmák elértéktelenedéséről, a szabadgondolkodás halódásáról. Pályafutásának állomásai mentén előrehaladva meséli el személyes tapasztalatait a hatalmi kontroll megnyilvánulásairól.

A kötet zárszavát, a galéria jövőképét is felvázoló számvetést Bán András fogalmazta meg. Célkitűzéseiről már a vele készített interjúban is vallomást tett. Most szélesebb dimenzióba helyezve (főváros kontra vidék, Európa kontra kistérség) adja alátámasztását és keresztmetszetét annak a stratégiának, amely célja szerint az igazgató-előd által jól kitalált és beindított intézményt a legfőbb tendenciákat megőrizve kívánja stabilizálni a jövő számára. „Fontos a korábbi feladatok mindegyikének érvényessége: a helyi művészet bemutatása, a sokszorosított grafika történetének kutatása, a kortárs művészet közvetítése és gyűjtése. Fontos még a helyi emlékezet ápolása – ehhez új módszerek, új formák szükségesek” – írja a jelenlegi direktor. Utóbbi mondata a változtatások, módosítások szándékát is magában rejt.

Nem esett még szó a kötet egyik legszembeszökőbb alkotóeleméről, a számos fényképről. A fekete-fehér felvételek a könyv egészét végigkísérik, a terjedelmes bibliográfia monotonitását is meg-megtörve. Helyenként alátámasztják, máshol kiegészítik, ismét máshol épphogy helyettesítik az írott szót. Szöveg és kép így teremtenek szerves egységet. Ha az írott szót recenzálni lehet, úgy a vele egyenértékű fényképalbumot is. Pillanatképek a galéria rég- és közelmúltjából, kis és nagy eseményeiről. Megelevenedik a galéria folytonosan változó szellemi holdudvara. Egyesek már régen eltávoztak, mások nemrég csatlakoztak. Régi és jelenlegi munkatársak, helyi és vendégségben járó képzőművészek, szakmai partnerek, támogatók arcvonásai töltik meg a lapokat, szó szerint is emberi formát, emberi léptéket adva az alkotó-teremtő embert szolgáló, az emberi élettel együtt lüktető, emberek alkotta kulturális intézménynek.

Jó szívvel ajánljuk a kötetet nem csupán a képzőművészeti érdeklődésű olvasók és szakemberek figyelmébe, de mindenkinek, akik életünket, mint számtalan szálon futó (és összefutó) nagy egésznek szemlélik. A tartalmi sokrétűsége és teljessége, gondos szerkesztettségén túl újfent kiemeljük a kötet antropomorfizmusából eredő lírát. Valójában ez utóbbi jellemvonás az, amivel az olvasó – a könyvet kézbe véve – legelőször találkozik. A lírai eleganciát tükröző borítót – Vajda János fotójának felhasználásával – a galéria grafikus, Urbán Tibor tervezte.

(Miskolci Galéria. Szerkesztette: Dobrik István. Miskolci Galéria Városi Művészeti Múzeum, Miskolc, 2011. Miskolci Galéria könyvek 45.)